

aan de
het niet
wat sinds
oude ge-
hen weer
en, en de
ken goed
scherp te
et te doen
gste ernst
tengd.
ren thans
we be-
ts doen,
raakt een
n zoo de
ords? En
laar is de
de zaken
ge er van
ad gelijk
kunnen
zijn: 1°.
alistie be-
onderlinge
echter van
aanleggen
odakelijk
macht en
te maken
Dit kan
le wet kan
deze lijst
ter.
wicht van
aan altoos
come zon-
een lijst
ch hooger
van per-
ormde ge-
over en
eenden in
a beschou-
o zou deze
an de
dat ook
och plaats
en grijpen
roederlijke
eeren, het
kerkelijke
pmerking,
n over de
acht over
erk geoe
bij hooge
at de
raliseerde
t de Ned.
lijke, past
na's eigen
naam kan
aan tucht
euz gaan,
onderstelt
de Heilige
el.
angerijnd.
kerkeraad,
ed. Herv.
egdheden
t aangaat
men op
n toestand
tie in te
drie pre-
le tweede
In den
Ethischen,
eente zijn
n 2000
n er niet
e plastisch
ormeerde
kerkeraads-
n, blijven
ed. Herv.
De kerke-
n is geen
n wij met
e andere
diensoef-
er alleen
preken af:
de andere
n alleen als
functie is.
e Gerefor-
de kerke-
nate saam.
af, dat dit
voceert hij
presideert
n voorzitter
den ker-
arheid in
betuigen:
ad, en dan
desnietten-
enen, dat

laat, mede te werken, is geen kerk, die kerk is een leugen.

Maar voelt Dr. Bruna dan toch niet zelf, dat hier een dubbelzinnigheid den kop opsteekt, die op het heilig erf van Christus' kerk als door en door onwaar, innerlijk en misleidend onwaar moet gebrandmerkt? En toont de uitkomst niet, hoe hij, volkomen terecht de Ned. Herv. kerk van onwaarheid aanklagend, zich des ondanks en tegen zijn bedoelen, in gelijke onwaarheid laat wegslepen?

Let's waarbij dan in de tweede plaats komt, dat hij op die wijs niet alleen gedurig handelingen zelf verricht en door anderen laat verrichten, die bij zijn uitgangspunt, uit zedelijk oogpunt niet te verdedigen zijn, maar dat hij bovendien nalaat te doen, wat plicht is.

Waar Gereformeerden in eenige plaats saamlevens, daar moeten zij ook saam als kerk uitkomen, openlijk optreden, en naar de ordinantie Gods, als kerk openlijk handelen. Ze moeten zich afscheiden van elk lichaam waar ze niet bij hooren, en zelve de kerke Gods tot openbaring brengen.

Zelfs de kerken onder het kruis waren geordend, degelijk ineengezigt, losgemaakt van valsche banden, en slechts schuifend om het van bloed druipend zwaard.

Maar thans is er van vervolging geen sprake.

Men is vrij. Men kan geheel naar Christus' ordinantie handelen. Waarom doet men het dan niet?

En dan luidt het antwoord: Men laat deze gehoorzaamheid na uitsluitend wij men er schadelijke gevolgen van vreest.

Het zij zoo, maar wat is dit anders dan blind in het gebod te zijn en ziende in de uitkomst?

Juist het tegendeel van wat Gods Woord eischt.

Ziehier ons rodborstig antwoord op Dr. Bruna's vraag, wat ons van zijn voor- slag duikt.

Hebbe hij thans de goedheid, ons even rodborstig van repliek te dienen.

Er is geen quaestie van, of wij is ons een broeder, die eenzelfde wit met ons als doel koos.

Zulk een geschil als tusschen hem en ons moet daarom niet redenen uitgestreden.

P.S. Toen het bovenstaande reeds ter perse was, ontvingen we van Dr. Bruna een welwillend antwoord op een vroeger gestelde vraag. We deelen dit een volgend maal mede, met onze bemerking er op.

Pleidooien.

In het geding van Oud-Beerland, waar de predikant met eenige kerkeraadsleden en leden der gemeente van de Gereformeerde kerk (A) overging tot de kerk van Dr. Van Lingen, is voor de kerk A gepleit door Mr. Knottenbelt, van Rotterdam, ten betooge, dat de aldus uitredende niet het recht hadden, om kerk en pastorie mede te nemen.

Dit pleidooi is waard dat men er kennis van neemt:

Het is bekend, dat er in het jaar 1834 een groote beweging plaats had in de Ned. Herv. kerk, en wel onder diegenen, die bezwaam hadden tegen de in die kerk bestaande leersvrijheid. Vandaar dat in 1834 voor het eerst op vrij groote schaal plaats had wat wij noemen eene afscheiding. Er werden toen tal van gemeenten opgericht, die aanvankelijk meer officieus, later meer officieel, als zoogenoemde afgescheidene gemeenten bekend zijn geworden. Die afgescheidene gemeenten vormden niet te zamen een kerkgenootschap; elke was een afzonderlijk bestaand lichaam, totdat er in 1869 ontstaan is neiging tot aansluiting. In dat jaar hebben 348 van die plaatselijke gemeenten zich vereenigd tot één kerkgenootschap onder den naam van Christ. kerk in Nederland. Die Christ. kerk heeft voldaan aan den eisch der wet betrekkelijk het toezicht op de kerkgenootschappen, en haar reglement den koning toegezonden, waarvan de toenmalige minister van financiën de ontvangst berichtte. Hierdoor staat vast, dat wij hier te doen hebben met een kerkgenootschap met behoorlijke statuten. Art. 3 der statuten werd speciaal beheerscht door de oude kerk-ordinantie van 1618-1619; daarin toch wordt gezegd, dat in de kerk bestonden kerkeraaden om zeggende te hebben over de klassis, enz.

Nu heeft er in de Christ. kerk een nieuwe beweging zich doen gelden, die ten doel had samensmelting met de Gereformeerde. Om daartoe te geraken, heeft men op 18 en 19 Aug. 1891 te Leenwarden eenparig besloten om de reglementen in drie voege te wijzigen, dat alles verviel, behalve datgene, dat betrekking had op de kerk-ordinantie van 1618-1619. Die verandering is niet genomen, dan nadat alle gemeenten daarover waren gehoord en schriftelijk hare instemming hadden betuigd. Alle gemeenten traden toe, behalve Waddingsveen; maar onder diegenen, die toetraden, behoorde speciaal de Christ. kerk, gemeente te Oud-Beerland. Hier-na maakte pl. met een woord gewag van de doeleente. Toen het systeem van Dr. Kuiper, dat de kerk, die hij stichtte, eigenlijk was de oude Gereformeerde kerk, was ontstaan — door geen rechtbank werd aangenomen, toen sloeg Dr. Kuiper, nadat eerst de kerkelijke kassen als hulpmiddel waren opgericht, den normalen weg in. En zoo had op den 16en Juni 1892 te Amsterdam plaats de samenvoeging van ieder der twee kerkgenootschappen tot één kerkgenootschap. De Oud-Beerlandse oude afgescheidene kerk en ook de doeleerende aldaar traden toe, met dien verstande, dat de oudere kerk zich A en de jongere kerk zich B noemde. Dat ineenstellen — waarvan behoorlijk ingevolge de wet van 1863, kennis is gegeven aan den koning — is door Dr. Widdoogen, den zenu, gen en aan gedragde volkomen geaccepteerd; zij zijn wel degelijk lid geworden van de Gereformeerde kerken in Nederland. En nu hebben op 28 Januari 1893 de vier genoemde heeren door het besluit om zich af te scheiden van de Gereformeerde kerken, zich ook afgescheiden van de gemeente, en hebben zij daardoor hunne kwaliteits als kerkeraadsleden verloren en zich geplaatst buiten de organisatie. Als die heeren zich daarbij hadden bepaald, dan was er niets

tegen te zeggen, maar, hoewel zij zich plaatsten buiten het verband van het genootschap, blijven zij toch beschikken over de pastorie en de kerkelijke goederen.

Pl. constateert, dat van de zijde van gedaagden absoluut geen inspraak gemaakt is op de kwaliteits van den kerkeraad, die in dezen is opgetreden als vertegenwoordiger van de Gereformeerde kerk A. Voor alle defensie beropen zij zich op het besluit van de kerkvergadering van 28 Januari 1893, om terug te keeren tot de paden der vaderen. Al was dit besluit zoo formeel wettig mogelijk — wat pl. betwist — dan kan dit besluit toch nooit ten gevolge hebben, dat de Gereformeerde kerk A zou zijn opgeheven en veranderd in wat anders, ten effecte, dat alle bezittingen zouden zijn geplaatst buiten het kerkgenootschap der Gereformeerde kerken. Wanneer men is in een of ander bestuur, wereldlijk of geestelijk, dan heeft men nog niet de bevoegdheid om andere besluiten te nemen dan in het reglement toegevend. Doch in kerkelijke zaken duikt men dingen toe, waaraan men op wereldlijk gebied niet zou durven denken. Intien pl. eens beweerd, dat de gemeenteraad van Oud-Beerland het recht had om de gemeente te stellen buiten het Nederlandsch staatsverband, zou men kunnen vragen, of hij wel goed was in de bovenstaande, maar op kerkelijk gebied kan men zich alles veroorlooven en tevens nog wel voor een verstandig man doorgaan.

Eigenaardig is 't, dat juist de Dordtsche kerkvergadering van 1618-1619 een gansch andere meening verkondigt, waaruit blijkt, dat onze vaderen niet zoo weinig begrip van organisatie hadden als van deze zijde wordt beweerd. De Dordtsche kerkvergadering heeft in haar art. 37-40 wel degelijk een hiërarchisch verband van de klassis tot den kerkeraad, terwijl art. 40 betrekkelijk de visitatoren bepaalt, dat minstens twee door de klassis gekozen dienaars toezien, dat de leeraars hunne ambten getrouw tot vrede en stichting der gemeenten waarnemen. Pl. vraagt, of 't een getrouwelijk waarnemen van zijn ambt kan worden geacht, wanneer men besluit de kerk, die men vertegenwoordigt, geheel los te maken van het verband. Nog sterker in art. 79 en 80, betrekkelijk de tuchtmiddelen. Onder de grove zonden, die de censuur ten gevolge kunnen hebben, wordt in art. 80 genoemd, openbare scheurmaking, trouweloze verlaten van zijn dienst. Welnu, indien ooit openbare scheurmaking werd gepleegd, dan geschiedde dit door Dr. Widdoogen! Ware hij in functie gebleven, dan zou hij zeker van zijn ambt ontsien zijn geworden.

Dat hij niet zoo'n vaste positie innam, kan, vervolgde pl., hieruit blijken, dat tegen hem zeer ernstige klachten waren ingebracht, klachten, die door deputaten onderzocht werden. Op diezelfde vergadering nu, waarin daarover verlag aldus worden uitgebracht, kwam in het bericht, dat kerk A zich had afgescheiden, m.a.w. het besluit — of liever deze coup de main — is eenvoudig het gevolg geweest van de vrees, dat het ondersoek niet ten voordeele van Dr. Widdoogen zou zijn afgelopen.

Daarna onderwerpt pl. het besluit van den kerkeraad aan een critiek. *Agency* alle leden hebben zich er mee vereenigd, maar het is onbetwistbaar, dat zoo lang er één lid is die er zich niet mee vereenigt, de plaatselijke kerk blijft bestaan, wat tevens blijkt uit het feit, dat de kerk is gereconstrueerd en er geregeld godsdienstopleiding wordt gehouden. Het besluit strekte om terug te keeren tot de Christ. kerk, maar dit is een onmogelijkheid geweest; want dit kerkgenootschap is te Amsterdam opgeheven. Men is dan ook niet teruggekeerd tot de Christ. kerk, maar men heeft geacht zich aan te sluiten bij een nieuw kerkgenootschap, opgericht 3 Januari 1893 te 's-Gravenhage.

Het besluit is bovendien genomen op een wijze waarvan men niet kan zeggen dat het een besluit is van den kerkeraad. Dit geschiedde op een gewone wettelijke vergadering. Notulen werden niet gelezen; mededeeling van belangrijke punten die aan de orde waren, had niet plaats. Er werd eenvoudig de collectie geleid. Wie is vroeg of er nog iets te verhandelen was, waarop Dr. Widdoogen antwoordde, dat er niets meer te verhandelen was en dat hij gerust kon weggaan. Hij ging weg. De anderen bleven nog wat napsaten. Toen zeide de predikant: *ik zou voorstellen, dat we maar weer Christ. Gereformeerde moesten worden.* De heer kon niet meegaan maar daar nam men geen nootie van. Op deze huisselijke wijze werd zulk een belangrijk besluit genomen. Dit geschiedde dus met 4 stemmen van de 6.

Pl. betoogt hierna, dat op het oogenblik niet vaststaat, dat in het notulenboek werkelijk staat, wat een stuk papier, als uittreksel uit het notulenboek, te lezen geeft, en tevens dat niet is bewezen, dat die notulen zijn overeenstemmend de waarheid, — de bewijst daarvan rust op de tegenpartij.

Ten slotte trachtte pl. de bewering der tegenpartij, dat door de eischers niet was voldaan aan de wet van 1855 en deze dus geen rechtspersoonlijkheid zoude hebben, te ontzenuwen door te betoogen, dat de wet van 1853 voor de kerkgenootschappen geldt, doch een kerkgenootschap niets te maken heeft met de wet van 1855 (op het recht van vereeniging), gelijk door den vader der wet, minister Donker Curtius, tot tweemaal toe is geconstateerd.

Correct in elk opzicht is dit pleidooi zeer zeker niet. Maar toch loont het de moeite, even na te gaan, hoe diezelfde advocaat, die in den jaer 1887 zoo heftig tegen de Doeleente optrad, thans de positie der Gereformeerde kerken verdedigt.

Voor al het slot verdient de aandacht, omdat het volkomen juist is.

Bij de verdediging van de wet op de Vereeniging is metterdaad in de *Memorie van Toelichting*, en in de *Memorie van Beantwoording* zoo beslist mogelijk door de Regeering uitgesproken, dat deze wet op de *Kerkgenootschappen niet toepasselijk zou zijn*.

En toch is, gelijk men weet, in 1886 gedurig tegen ons aangevoerd, dat een kerk een *zedelijk lichaam* was, en alzoo naar de wet van 1853 moest beoordeeld worden.

Voor het overige hadden wij wel gewenscht, dat men dit gansche proces achterwege had gelaten.

Wij zijn voor vrijheid van beweging op kerkelijk gebied, en bilijk ware o.i. alleen geweest, dat de meerderheid die uitraad en de goederen mede, de achterblijvende minderheid had uitgekocht.

Doch dit ligt er nu eenmaal toe, en het recht moet thans zijn loop hebben.

De advocaat der tegenpartij Mr. Moll maakte van zijn pleidooi gebruik, om een hatelijke insinuatie tegen Dr. Kuiper in zijn betoog in te vlechten.

Hij zei namelijk:

Toen Dr. Kuiper nu zag, dat hij 't in de Ned. Herv. kerk niet meer kon houden, is hij couraan gaan maken aan de Christelijke Gereformeerden. Met die couraumerij is 't echter niet zoo vlot gegaan; de Christelijke Gereformeerden hadden geen bijzondere belang om zich te vereenigen, wat Dr. Kuiper e. a. wel wenschelijk achtte, ook uit een politiek oogpunt. 't Is nooit geweest een huwelijk uit leide tusschen de doeleerenden en de Christelijke Gereformeerden; 't was veelmeer een *marriage de raison*.

Qus komt voor dat de Baie door zulke insinuaties tegen een afwezige haar eere verspeelt.

Maar Mr. Moll zij gerust.

Hij zal ook door zijn leelijke insinuatie een werk dat vrucht van zooveel gebeds en toewijding is, niet verstoren.

Het laatste woord.

Nogmaals ontvingen we onderstaande quadruuplex.

Geachte Hoofddirecteur!

Het is zeer wel mogelijk dat gij, ten aanzien van uwe opvatting van professorenkansen gelijk hebt. Niet ongevoed in den kring van professoren of predikanten, kan ik mij ten aanzien van den aard dier gezelschappen vergissen. Maar ik wensch de verklaring af te leggen, dat ik den professorenkansen aan de Vrije Universiteit nimmer anders dan als een vriendenkring heb beschouwd, waar gelegenheid gegeven werd, om over wetenschappelijke quaesties en over zaken de V. U. betreffende van gedachten te wisselen. Ik beschouw mijzelf nog steeds als student en denk dit mijn gehele leven te doen. Wanneer ik meen tot een wetenschappelijk resultaat te zijn gekomen, dan wensch ik zelf den kring te bepalen, waaraan dat resultaat kan worden medegedeeld, overtuigd als ik ben, dat men voor het groote publiek eer te vroeg dan te laat spreekt.

Indien uwe ambtgenooten uwe beschouwingen beaamen, dan heb ik daar vrede mee; maar wat mijzelf betreft, betwist ik aan ieder het recht aan het publiek mee te deelen wat ik zelf daarvoor niet bestemde. Had ik uwe beschouwingen vroeger vernomen, dan zou ik zeer zeker nimmer aan die niet-verplichte bijeenkomsten hebben deelgenomen.

Overigens veroorloof ik mij u mede te deelen, dat ik nog steeds mijne stelling, dat de Gereformeerde kerken geen *centrale* en *toezicht* over alle faculteiten hebben uit te oefenen, beaam, en nog steeds uwe stelling, dat de kerkelijke belijdenis voor niet-theologische professoren geen betekenis zou hebben, betwist.

U dank zeggende voor de plaatsing dezer regelen, met verschuldigde hoogachting:

13 December, Uwe diens, dr.
A. F. DE SAVOIRNIS LOHMAN.

In antwoord hierop, en om hiermee tevens deze discussie te sluiten, een tweetal herinneringen.

De eerste is, dat er in de dagen toen schrijver dezes te Leiden studeerde, ook aan de Leidse Academie een *professorenkansen* bij de hoogleraren aan huis rondging, waartoe ieder nieuw aankomend hoogleraar vanzelf toegang had, en dat zoo weinig het karakter van een vriendenkring droeg, dat Cock en Thorbecke, twee geworven vijanden, er saam in hoorden.

De tweede herinnering is dat in het bekende geschrift: *En aanval op Sinspost*, niet maar *één* stelling, maar zelfs een gansche *reeks* stellingen, zonder enig voorafgaand aanzoom om verlof, door den heer Dr. Savoirnis Lohman is medegedeeld. Stellingen, die nog niet eens waren afgehandeld en die toevallig in bespreking waren juist bij dezelfde hoogleraren, die ook bijeen plachten te komen in het professorenkansen.

Vreemd dat wie zoo zelf deed, thans op zulk een toon in ons eigen blad tegen ons optreedt, en niet eens het zeggen over *de goede manieren* terugneemt.

Doch, gelijk gezegd, het is nu lang genoeg over dit nietszeggend incident.

We zullen er onze lezers niet langer mede vermoeien.

Recensie.

Bij den uitgever Van Nas, te Rhenen, gaf de heer Hasselman een wandplaat uit, waarvan het onderwerp uit Bunyan is genomen. De uitgave geschiedt ten voordeele van het Bestedelingenhuus.

Evenals alles wat op Bunyan terugwijst, kan ook deze wandplaat ten goede werken. Bunyan geeft niet de goede kerk, maar poogt in de *slapende kerk* het geestelijk leven te verwakkeren, en doet dit plastisch, niet door veel redeneering, maar door op de voorstelling te werken en de verbeelding te prikkelen.

Daarin, en daarin alleen, ligt het geheim van Bunyans kracht. En in zoover nu de verbeelding bij ons volk niet te sterk meesprekt, en we meer tot redeneren dan tot *zien* geneigd zijn, kan een wandplaat die voor ieder beeld, de verbeelding ter hulp komt, haar doel treffen.

De teekeningen zijn niet ruw, maar bedoelen zelfs fijn te wezen. Soms trekken ze aan.

En al is ook de vorm van een *reispaas* in onze dagen, nu niemand meer een *reispaas* bezit, verouderd, en daarom minder keurig, toch kan het geheel vrucht afwerpen, mits de plaat niet te hoog wordt opgehangen; want zonder explicatie zegt de plant op zichzelf niets.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Dr. HOUTZAAGERS: Voor Kootwijk van de Wed. D. te Arnhem 1/2; van den heer R. T. Tooren te Midwoude, een deel der

collectie 1/4; van N. N. te Putten, voor Kootwijk 1/6.

CORRESPONDENTIE.

Ontvangen voor de Zending in Midden-Afrika, van H. D. te P. 10.

Uit de Pers.

In de *Bazuin* somt Dr. Gispens de vele moeilijkheden op, waarmede het Calvinisme bij zijn wederontwikkeling, ook op kerkelijk gebied te worstelen heeft.

Zoo schrijft hij o. a.:

Het geheimde of openlijke verzet tegen de doorwerking en toepassing der Gereformeerde beginselen, allereerst op het instituut der kerk, vindt ook, voor een goed deel, hierin zijn grond. Dat er onder den Gereformeerden naam vele ongereformeerde denkbeelden kunnen thoren, heeft de ondervinding der eeuwen geleerd, en leert de geschiedenis van den dag overvloedig. En reeds het vermoeden, dat men niet zijn eigen oordeel volgt, maar dat van een ander, is voor velen ontzettend. De illusie: ik volg mijn eigen oordeel, ik hoop aan niemand leidend, is zeer machtig; niet alleen bij onkundigen, maar ook bij zulken, die door hun min of meer wetenschappelijke vorming, en de plaats die zij in de kerk of de maatschappij innemen, betere dingen zouden doen verachten.

Sinds lang is bewezen, dat dit eigenlijk de kern van het Protestantisme is. De vrijheid van onderzoek, vrijheid van leer, vrijheid van beweging in alle opzichten. Komt men nu langs dezen weg tot de *«vrije gedachte»*, dan zeggen de menschen weder: *«zoo heb ik 't niet gemeend, dat gaat te ver. Wil dan de kerk bepalen, hoeveer die vrijheid gaan mag en moet, dan heeft het weer: wij zijn niet Roomsche, wij laten ons door menschen niet voorschrijven, wij voor gelooven moeten, wij zwichten alleen voor Gods Woord; wij houden ons aan het Woord en niet aan menschen, hoe geleerd en knap ze ook zijn»*.

Zoo blijven we in bestendige agitatie, die voor sommigen plichtbetrachting schijnt te zijn. En zoo wordt een eenzijdig krachtig ontwikkelen van ons kerkelijk leven, en van het Gereformeerde kerkleven in het algemeen, in de eerste plaats door de huigenoten des geloofs gedwaarsboemd, terwijl om ons heen het gansche land tegen ons is.

Zoals gij u herinneren zult, heeft onze laatste gehouden Synode te Middelburg haar vertrouwen uitgesproken in den geestelijken arbeid der hoogleraren aan de Vrije Universiteit en van de Theologische School te Kampen in zake de leer, en dat naar aanleiding van zekere bezwaren die uitgesproken werden, met name tegen de wijsgeerige grondgedachten en hare toepassing op de Theologie, door den hoogleraar Kuiper. Die uitspraak der Synode heeft veel verrijd, anderen teleurgesteld; maar toch algemeene kennis tweevoudig, en de hoog doen het leven een meer rustig voortbouwen aan den tempel des Heeren.

Het schijnt echter niet zoo te mogen zijn. Reeds nu wordt het vonkje weder aangeblazen en het vuurje opgevlakt. Thans niet rechtstreeks tegen den hoogleraar Kuiper, maar tegen de Synode, of naar aanleiding van de Synode, wier werk, het wordt met nadruk in herinnering gebracht, maar menschenwerk is.

Dit zijn echter verschijnselen, die op deze aarde wel zullen blijven. De richting, die op de vorige Synode te Dordrecht in de minderheid was, heeft zich toen ook niet onbetuigd gelaten in het uiten van ontevredenheid over de daar genomen besluiten. Wij moeten dus aan die verschijnselen geen betekenis toekennen, die zij niet hebben.

Van wederstand is echter, wat Dr. J. G. Cantant heel uit Amerika in het Weekblad *Trident* schrijft. Sprekende van een toekomstige Synode in Amerika, zegt Z.E.W. o. a. *«ik hoop echter, dat ik in hare handelingen niet zulke dwaas stukken lezen zal, als die op uwe Synode te Middelburg zijn vertoond. Een Synode toch die zich verlaagt, om haar vertrouwen in een mensch niet te spreken, heeft bij mij niet veel eradiet of liever geen. Wat is dat nu toch voor een stuk! Ik men dan in de Gereformeerde kerk in Nederland geheel blind geworden? Maar men zal daarvan te eeniger tijd de vruchten moeten plukken»*.

Ziedaar een Synode die haar vertrouwen uitsprekt in een mensch, een Gereformeerde kerk die met blindheid is geslagen en die stebies genant heeft, waarvan niet anders dan kwade vruchten kunnen voortvloeien, die een stuk heeft gedaan, waartoe Dr. Cantant geen naam heeft!

Wat de uitwerking van zulke woorden op onze menschen die dit lezen, zijn moet, behoeven wij niet te gissen.

Ook wat Prof. Lindboom in de *Roepers* schrijft, naar aanleiding van het besluit der Synode, in zake het Beswaarschrift van *Bedam*, is niet geschikt om het vertrouwen en de onzekerheid onder het volk te doen vermindern. Z.H.G. komt zelfs tot de *«zonderlinge conclusie, dat het besluit in zake *Bedam* Beswaarschrift niet is een Synodale resolutie, maar een tusschenkomst onbestemde en gansch ongemotiveerde motie van vertrouwen van broeders, die leden der Synode waren»*.

Wat moeten de mindkundigen, en die niet bij de behandeling der zaken op de Synode zijn tegenwoordig geweest, nu wel denken? Welke voorstelling moeten zij zich van een Synode vormen? Hoe is het mogelijk, dat leden der Synode een ongemotiveerde motie als een besluit der Synode in de wereld kunnen brengen, en hoe kan een Synode bestaan en handelen zonder hare leden? Is er niet hoofdelijk en publiek over de zaak gestemd? Was de stemming niet eenparig? Of is er geknoeid? Onwillkeurig moeten deze vragen oprijzen. En zij, die wel hun vertrouwen in Prof. Lindboom, maar niet in zijne ambtgenooten willen uitspreken, moeten zij niet in hunne zielen geslingerd worden, en vragen, in welke toestanden worden wij toch door onze voorgangers gebracht?

Gelijklijk gaan er ook andere stemmen van eider klank en dringing op. Zoo besluit Dr. Bor van *Bedam* zijne bespreking van de Middelburgsche Synode, met deze woorden:

«Veel aangenamen herinneringen blijven ons van de Generale Synode te Middelburg achter. Met dankbaarheid denken wij aan Middelburg terug, en wij hopen van harte, dat wat daar gedaan is, ten zege zij. Wij doen niet mee aan den uitbundigen lof over deze Synode. Het ergert ons zelfs een weinig, dat er zijn die in het werk der Synode hun eigen werk prijzen; te meer als wij in aanmerking nemen, hoe diezelfde broeders over de voorgaande Synode hebben geschreven. Nog eens. Wij danken onzen God voor het goede door Gods genade op de Synode te Middelburg gedaan; doch wij vergeten niet, dat het menschenwerk was, en wij gelooven tevens, dat het plicht blijft, over het beslootte aldaar niet alleen te jubelen, maar er tevens eens kaln over na te denken, blijdende den Heere, dat Hij, wat schelden kan of onproffelijk mocht wezen, onder zijn genadig bestuur moge wegnemen en herstellen, tot heil van de Gereformeerde Kerken in Nederland, en tot eer zijns naams».

Zoo niet ge, mijn vriend, hoe het evenwicht onder ons bewaard blijft, en ook hoe wij voortreest nog geen gearwopen van te komen in kerkhof-silte.

Toch schijnt het alsof deze harenweeden Dr. Gispens soms bezorgelijk inboezemen voor het levensbehoef der moeder.

Hij merkt toch op:

Waren wij het allen met elkaar eens, en schaarde wij ons, met geoorloofde opoffering van eigen meening en geliekoode denkbeelden en voorstellingen, rondom het beginsel, dan aan het in praktijk brengen der beginselen minder zorge haren en minder moeilijkheden opleveren. Maar er worden te veel spijt-waanden onder het volk gevoepen, en op een kersting, kerkelijk bewustzijn en eendrachtig

streven, in de naaste toekomst te hopen. En de schuld daarvan werpt de een op den ander; niemand erkent zijn eigen schuld.

Zoo is het in het politieke en in het kerkelijke. Conciliante naturen worden door de sterkere geesten, zooveel mogelijk, afgemaakt en door het volle uitgelaten. En alsoo wordt een betere en schooner toekomst voor vaderland en kerk bereid, althans zoo hoopt men ze te bereiken.

Zij, die na ons leven en tot handelen geroepen zullen worden, zullen niet zooveel lijden als wij, wijl zij geen andere toestanden gekend hebben en in deze dingen zijn opgegroeid. De mensch went aan alles, en daardoor wordt het aardse bestaan nog dragelijk.

Het schoone, frische winterweder, dat we een paar dagen gehad hebben, is al voorbij. Het is weer storm, regen, nauwelijks daglicht; donkere dagen voor Kerstmis.

Maar op Kerstmis worden wij toch weder aan het Woord herinnerd: *«Uw licht komt, en de heerlijkheid des Heeren gaat over u op»*.

En in dat licht zien wij het licht.

Nu, met dit slot wordt de pessimist weer de Bazuin uitgejaagd, om het *«geloofsoptimisme»* weer heilijk, in de gemeenschap met onzen Heiland, te doen schitteren.

Ons dunkt, daar was ook waarlijk wel oorzak voor.

We hebben, na de korte periode van gisting, die we doorworstelden, onzen trouwen God en Vader reeds voor zoo onnoemelijk veel te danken.

Al ware het slechts hiover, dat het Gereformeerde wezen, dat dood en begraven heette, weer, naar aller getuigenis, opierf, en leeft op een wijze die ons in het buitenland bejijnd wordt.

Dr. Gispens schrijft altoos naar het buitenland. Laat hij er zijn vriend te Jeruzalem maar eens over hooren.

Officieele Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 18 Dec.)
BERICHTEN VAN CLASSES.

Classis Tiel.

Vergadering der Classis Tiel D. V. op Woensdag 13 Januari 1893 te Zaltbommel. Aanvang halftien uur.

Punten voor het agendum vóór 31 December op te geven aan den correspondent Dr. A. P. Lanting te Gameren.

Namens de roepende kerk van Aulst, R. LOMAN, Consulent.

Herwijnen, 15 December 1896.

Classis Woerden.

De Classis Woerden zal D. V. den 14en Januari 1893 op den gewonen tijd en plaats gehouden worden. Punten voor het agendum zende men vóór 27 December aan het adres van een der ondergeteekenden.

Namens de roepende kerk van Aarlanderveen, Dr. J. VERHAAR, Praetor.

C. VAN KOMOND, Scriba.

Classis 's-Gravenhage, gehouden 1 December 1896 in de Bazarlaan.

Prasesen Dr. Sikkels, scriba Dr. Van Lummel; assessor Dr. Van der Valk.

Uit de credentiebrieven blijkt, dat de 13 kerken der Classis vertegenwoordigd zijn.

De notulen der beide voorgaande vergaderingen worden door den actarius in comité gelezen en onveranderd vastgesteld.

In behandeling wordt genomen het protest van den kerkeraad van 's-Gravenhage B, tegen de uitsluiting van opzieners van kerken, tot de Classis behoorende, van de vergadering op 16 September j.l. De Classis vereenigt zich met de volgende motie: *«de vergadering heeft bij haar vorige besluit niet gelet op art. 2 der Classieke bepalingen»*. Zij spreekt tevens uit, dat hierdoor voor de toekomst niets is beslist.

Aan de predikanten Gangel en Baai wordt een Classiaal attest uitgereikt, nadat de kerkeraden van Rijswijk en 's-Gravenhage hebben verklaard, dat zij kennis genomen hebben van het beroep; hunner leeraars en daarin bewilligen. Evensoo aan Dr. Van Kasteel van 's-Gravenhage B, nadat de kerkeraad van Loosduinen heeft verklaard, Dr. Van Kasteel ontslagen te hebben van het beroep, op grond daarvan, dat genoemde Dienaar den dienst in de stichting *«Bloemendaal»* in zijn kwaliteit van Dienaar des Woords van Loosduinen niet kon aanvaarden.

Op de vraag van Loosduinen: *«Wat kan de Classis doen om de diaconale conferenties in het kerkelijk spoor te leiden?»* — meent de Classis thans niet te moeten ingaan; zij spreekt als haar oordeel uit, dat deze conferenties in de Provincie Zuid-Holland tot hier toe zeer goed werken; voorts kan elke diaconie het oordeel van de kerken vernemen over hare belangen (art. 41 D.K.).

Daarna worden in comité verschillende tuchtsaken behandeld.

Bij de rondvaart naar art. 41 wordt aan sommige kerken advies

Eenige maanden geleden werden er van de kansen der vrije kerken en van de Episcopale kerk in Londen en daarbuiten eveneens krachtige protesten gehoord tegen het woen van den Turk, terwijl sympathie werd betuigd met het ontzettend lijden, waaraan de Armenische Christenen zijn blootgesteld. In vele kerken hield men tevens collecten ten bate der vervolgd.

De moties te vernemen die op onderscheidene kerkelijke en niet kerkelijke vergaderingen aangenomen zijn, gaat niet aan. De Engelse bladen zien er geen kans op ze in hunne kolommen te laten afdrucken.

Uit alles blijkt, dat het Christelijk Engeland, of liever het Engelse volk er iets van gevoelt, hoe smadelijk het voor de Christenheid is, dat zij medelijders op Europeesch grondgebied zien verdelen door een aanblijven van de halve maan, wiens wormsteking troon reeds lang zoo zijn ingetrost, indien hij niet met kunst en vliegwerk gestemd werd door Europeesche mogendheden, waarin het Christendom helaas wel niet heerscht, maar dan toch de religie is van de meesten.

Voor den onbeschaamden Turk die alles heet liegen en beweert dat de Armeniers volledige vrijheid van conscientie hebben, zijn protesten en moties zooveel als scheurpapier. Eenige schoten uit de kanonnen van een Duitsch-Russisch-Engelsch eskader zullen meer effect doen dan duizend protesten.

De Heere geve, dat de geest van de machtingen in Europa door de stem van het volk in Engeland en Duitschland nog wakker gemaakt worden, om, met terzijdestelling van alle zoogenamde hoogere politiek en einde te maken aan het onschuldig bloedvergieten, dat in Turkije dag in dag uit plaats heeft. Het vergoten bloed komt ook op hen, die tusschen beide hadden kunnen treden en het om redenen van eigen belang niet hebben gedaan.

Duitschland. Bond om hulp te verleen aan de vervolgte Armeniers. Eenige maanden geleden kwamen te Frankfurt a. M. een aantal mannen uit Duitschland en Zwitserland samen, die het voor de vervolgte Armeniers opnamen. De oproeping was geschied door den Duitschen bond om hulp aan de Armeniers te bewijzen.

De vergaderingen werden geleid door den voorzitter van den bond, den predikant Lohmann te Frankfurt a. M. De bond zal door brochures, vlugschriften, voordrachten en door het onderhouden van een levendige agitatie in dagbladen en tijdschriften voor zorgen, dat de door de Duitse pers bijna zonder uitzondering verzwaarde of verblomde feiten der Armenische Christenvervolgung, de ontzettende gevolgen der aangelegde bloedbaden, de alle beschrijving te boven gaande ellende der overgeblevenen en de reusachtige omvang van den schiet niet meer te bestrijden hongernood, aan welke een half miljoen Christenen, door de bevoering van al hunne goederen, heden en kleederen, door de verwoesting van hunne huizen en de vernietiging van al hunne levensmiddelen, overgeleverd zijn — bekend te maken in geheel Duitschland. Zoo doende hoopt men in staat te zijn, om ook in Duitschland te helpen om in den vreeselijken nood te voorzien.

In Engeland, Amerika, Frankrijk, Zwitserland en Nederland zijn in den vorigen winter en het voorjaar ongeveer 1.500.000 bijeengebracht, met welk geld 300.000 menschen ondersteund en bij het leven bewaard werden, van welke een groot deel zonder de hulp van honger zoo zijn omgekomen. De gaven uit Amerika vloeiden echter steeds minder vanwege de onlangs bestaande crisis in dat land, ten gevolge waarvoor er in de oude wereld meer gedaan moet worden, om eenigzins in den grooten nood te voorzien.

Bij de verdeling der gaven wordt geen onderscheid tusschen Gregoriaansche, Protestantische of Roomsche belijdenis gemaakt. Men hoopt in Duitschland minstens een miljoen mark bijeen te vergaderen, om eenigermate de ellende in het Oosten te lenigen. In de laatste weken heeft men in Duitschland de Armenische zaak nog meer op den voorgrond geschoven.

Eenige maanden geleden had te Easen een groote protestvergadering plaats. De predikant Damman hield een voordracht. De volgende depeche werd den keizer gezonden: Over de 3000 Evangelische mannen van de stad Easen, die zoo getrouwd is aan den keizer, uit alle standen bijeengekomen en vereenigd door een gemeenschappelijke ontroering over de gruwelen in Armenie, richten zich tot het Christelijk hart van uwe majesteit met de bede, dat hij als een verheven beschermder der Christenheid den ondergang van het door zijn mohammedaansche pijlers vertreden volk, verhoeden zal.

WINCKEL.

Door Kinderen.

Kerstfeest.

Er zijn veel 'Kerstliederen' en nog meer 'Kerstverhalen', ja er komen er nog telkens bij. Toch is er wel beschouwd maar één Kerstfeest en één Kerstverhaal. Het eerste vindt je in Lukas 2 en noemen wij gewoonlyk den 'Engelenzang'. Het tweede is te vinden in meer dan een Evangelieboek.

Wat Kerstverhalen hebben we allen vaak gehoord en gelezen, wat kostelijk is, wij weten het nooit te veel en te goed kunnen overdenken en in ons hart bewaren. Zoo weten we dan ook hoe, toen de Heere Christus geboren was, tot Hem kwamen wijzen uit het land van het Oosten, en Hem aanbadden en Hem geschenken kwamen brengen, goud, wierook en mirre, gaven die voor een Koning passen.

Dat deden heidenen, maar heidenen die den geboren Koning kwamen zoeken en bezoeken, en die daarin de Joden beschamden, die de Wet en de Profeten hadden en toch ziende niet bemerkten en verstand noch lust toonden, om te letten op het groote, heilige wonder door God gewerkt.

Er waren dus weinigen, die den Heere Christus zochten, en velen die naar Hem niet vraagden. Zoo is het ook nog nu, en elk Kerstfeest herijft het weder. Want al verblijden zich velen in des Heeren geboorte, het is toch altijd nog een kleine schare, vergeleken bij hen die dit niet doen, of die alleen den schijn er van hebben.

Intusschen, diegenen hebben het beste deel, die navolgers der Oostersehe wijzen zijn en uitgaan om den Messias te aanbidden, den Zaligmaker van zondaren.

En zoo ge recht Kerstfeest vieren wilt, dan is dit alleen mogelijk als ook gij, vrienden, voor den Koning nedervallt en dit Kindeken aanbidt, want Hij is niet uw Koning, gelijk van al wat bestaat, en dit Kindeken is geboren ook voor u.

Maar nu weet gij ook, dat de wijzen niet alleen

aanbadden, maar ook geschenken brachten. Had de Heere Christus die nood? Neen, want Hij is het door wien alle ding gemaakt is, en al wat in de Schepping is staat Hem ten dienste. Maar uit die gaven bleek, dat de wijzen hem eerden als een Koning, gelijk Hij was, en zoo waren dan die gaven goed en aangenaam, al gaven zij het slechts uit des Heeren hand.

Gaven als die van de wijzen kunt gij den Heere Christus niet brengen. Het behoort ook niet. Willen we iets van het onze offeren, dan heeft Hij ons gezegd op wat wijns we het anderen zoo kunnen doen als gold het Hem zelf. Doch hiermede eeren wij den geboren Christus het meest, dat we Hem geven wat Hij van ons vraagt, namelijk ons hart. Want of Hij het vernieuwen en verlossen van de zonde die er in woont en de vrees des doods, en het make tot Zijn woonplaats, zoodat iemand met Paulus kan zeggen: Christus leeft in mij.

Dat is nu wel geen rijk geschenk dat gij den Heere Christus brengt; veeleer zou men zeggen: Zal Hij het willen aannemen? Doch Zijn Woord roept ons toe: Geef Mij uw hart. Daar is dus geen twijfel mogelijk. Laat ons daarom, nu het nog tijd is en er nog een Kerstfeest is, dat ons van Christus spreekt, tot Hem gaan om geholpen te worden. Want het is eenmaal uit, en wie weet hoe spoedig. Doch nu kunnen we nog heengaan en dit Kindeken aanbidden, en we zullen vreugde in het hart hebben, een ware Kerstvreugde, die heel de wereld niet geven, maar ons ook niet rooven kan.

'Groote blijdschap' daarvan sprak de engel, die den herders de geboorte onzes Heeren berichte; die herders verheerlijkten God, toen zij het Kindeken hadden aanschouwd, en van de wijzen lezen wij, dat zij zich verblijdden toen zij de ster zagen, die hun voering op den weg, die leidde naar de woonplaats van den geboren Koning.

Dit nu is de ware Kerstvreugde, of liever gezegd de ware vreugde, die op dit feest ons moet vervullen. Zelfs zonder Kerstfeest — want wij zouden het desnoods kunnen missen — blijft de blijdschap die is over de geboorte des Heeren ons bij, en vervult ons met een heerlijke en lieflijke vreugde.

Zoo, vrienden, moet ook uw Kerstfeest zijn. Ik weet heel goed, en gij ook, dat er velen de Kerstdagen een prettigen tijd vinden, vooral nu er zoo 'drie Zondagen' achter elkaar komen, en het school dichtzit, en goede vrienden ons verblijden. Nu, dat al kan heel goed zijn, maar 'tis het eerste en hoogste niet, ook niet voor u. Gij hebt den Heere Jezus zelf nodig, wilt gij behouden worden, en gij moet gelijk de wijzen Hem eeren, wijl Hij het waardig is. Wel moogt ge alle zegeningen en weldaden, die ge om zijnen wil krijgt, op prijs stellen, maar zoek eerst het Koninkrijk Gods. Dan zullen die andere dingen niet achterblijven, verzekert ons Gods Woord.

Ge moet er, al kent ge misschien een groot deel van Lukas 2 uit het hoofd, wel op letten dat er niet enkel staat: 'de Zaligmaker is geboren', maar er staat bij 'U', dat wil hier zeggen: 'U'. Dit dieldt laat de Heere God u ook telkens verdonken. Maar evenmin als de herders nu daar onverschillig bij bleven, mag het bij u zoo zijn. En gelijk de wijzen, toen zij het teken van den Koning zagen, opvrokken, zoo moeten ook wij doen. Ziet gij, het ging dien menschen ook aan. En als het ons niet aangaat, gelijk de Heere in zijn Woord klaagt over menschen bij wie 't zoo is, dan blijkt daarmede, dat we nog ons geluk en heel zoeken buiten Bethlehem, in het groote en rijke Jeruzalem, waar we het echter nooit vinden zullen.

Het Kind in de kribbe is dezelfde van Wien geschreven staat, dat Hij volkomenlijk kan zalig maken allen die door Hem tot God gaan. Datne allereerst moeten wij tot de kribbe van Bethlehem komen. Er is over die kribbe veel schoons gezegd en gedicht, maar de hoofdzak is 'geen ik daar noemde. En wie er zoo komt, gaat van die kribbe nooit ongezegd weg.

AAN VRAGERS.

Onze vraaggrage, maar ook erkentelijke Amerikaanse vriend J. E. te G. R. wensch inlichting omtrent de uitspraak van sommige woorden. Hij schrijft:

a. Hoe is de uitspraak van het woord: religie; is ze: religie, of: religie?
b. Is de uitspraak van deze twee woorden: jurist en jury, aljurist en jury, of: jurist en jury?
c. Hoe is de uitspraak van 't woord: septer, en is de schrijfwijze: septer of septer? Mag men ook schrijven: septer?

Tot antwoord dit:
Er zijn in onze taal vrij wat woorden (waarvan we echter de meeste gerust, ja liever, moesten wegdoen), die uit het Fransch of uit het Latijn tot ons zijn gekomen. De oorzaken daarvan kunnen we nu niet behandelen. Zulke woorden zijn: religie, commissie, enz.

In den vorm die deze woorden nu bij ons hebben, zijn ze echter noch Fransch noch Latijn meer. Daarom is het best ze zooveel mogelijk uit te spreken als in onze taal, gelijk men ook 't Latijn ongeveer uitspreekt, gelijk het naar onze taal luiden zou. De Fransche uitspraak er van hebben we toch niet. *Religie* klinkt eigenlijk heel leelijk. Men leze 't dus eenvoudig met g.

Zoo ook dient *jurist*, als uit het Latijn komend, gewoon met j uitsgesproken. Iets anders is 't met het zuiver Engelsche woord *jury*. De ware uitspraak is: *dju-ri*. Maar 't is niet van de Nederlanders te vergen het zoo in hun taal te zeggen.

'Gebruik heeft ons gebracht tot *ajuri*, of soms eenvoudig *jurj*. 't Laatste is zeker nog 't best, en komt al meer in gebruik. Doch al 't gesakkelt met deze woorden bewijst te meer, dat we ze uit onze taal moeten verwijderen. We maken ons er belachelijk med, en als hijv, niet het Engelsche *speech* (rede) dat men soms *speeg* hoort uitspreken, een uitspraak om naar bij te worden.

Septer of *schapter* is 't Grieksch *skipton*. De *er* is evengoed te verdedigen als de *sch*, wijl in 't schrijven en in 't spreken bij oude talen *er* en *sch* wisselen. Dit verder aan te toonen wordt wat droog voor vele lezers. We hebben zelfs in onze taal twee uitspraken, als *er* en *sch*. 't Best is nu: *er* te schrijven en als *er* uit te spreken. De schrijfwijze *septer* is bepaald fout, en zou een geleerd mensch althans heel licht in de war brengen.

HOOGENBIRK.

Gerreformeerde Gezindheid.

Gerreformeerde Kerken.

BEROEKEN: Driesum, C. B. Bavinck, te Rotterdam A. — Barendrecht (voor de tweede maal) J. E. Vonckenberg te Voorhuizen. — Beekbergen, F. G. J. Wolf, te Lopik.

AANGENOMEN: Raard, C. A., (cl. Dokkum) H. Bruijver, cand. Theol. School.

BERODANT: Anna Jacobszolder (gem. St. Philipsland) H. Kijk, te Patten op de Veldwe. — Arnhem (cl. Middelburg) Joh. S. Langen, te Oudebroek. — Zaandam, W. Broekman, te Halfweg. — Genemuiden, J. Meijer Jr., te Langeslag.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEKEN: Esmorra, C. A., A. Troelstra, cand. — Overschie, E. J. Hommet, te Staphorst. — Heil en Boesicop, Moerkapelle, De Vaurse, Leerbok, Stellingdam, Ouddorp (Flakke), J. J. van Ingen, cand. te Utrecht. — Rozendaal (N. Br.), E. C. Junius, te Leeuwarden. — Oosterwijterd, Groningen, Nieuw en St. Joostland en Wilsom (cl. Kampen), H. Kint, cand. te Groningen. — Akkerwoude, R. A. C. Frjlink, cand. te Utrecht. — Langerak, P. F. Faber, cand. te Doetinchem. — Tjerkwerd, J. van Rijn, cand. — Neerlingbroek, J. J. C. van Toornbergen, te Genemuiden. — Bexta, H. Lambers, te Hasselt. — Scherpenheide, G. Veltenga, te Kootwijk. — Overzande en Driewegen, A. Timmermans, te Terneuzen. — Aagtekerke (cl. Middelburg), J. van den Bergen, te Varsseveld. — Engelen, D. J. Veen, te Bergharen (Geld). — Maasland, J. de Vlieger, te Maasland. — Veenendaal (Geld), C. S. Leemans, te Hoogeveen. — Steen, D. Boers, C. J., cand. te Zuidland.

AANGENOMEN: Aach (Gem. Buren), J. Brinkhorst, cand. te Utrecht. — Dukkum, H. D. Heltema, te Simonsdijk (Gem. Geervliet). — Urum, B. Wising, te Hardinxveld. — Harrum en Nijkerk, H. Gerbrandy, te Woudsend. — Roekange (cl. Middelburg), R. A. C. Frjlink, cand. te Utrecht. — Midwolda, F. Tammen, te Wervendijk c. a.

BERODANT: Akkerwoude, Bergumseheide en Doeven, C. A. R. A. C. Frjlink, cand. te Utrecht. — Burgwerd, C. A. E. J. Hommet, te Staphorst. — Nieuw en St. Joostland, G. Tjalling, te Veen. — Colijnsplaat, L. Hijnmans, te Koudekerke. — St. Laurens c. a., (cl. Middelburg), P. J. Kromsigt, te Scherpenheide. — Fijntaer en Helmingen, K. Haringa, te Andel. — Brichel Nieuwland (gem. Vierpolder), H. D. Heltema, te Simonsdijk en Biert. — Schermerhorn, B. Boers, C. J., cand. te Zuidland. — Nijega en Elahuizen, J. van Rijn, cand. — Oosterend, H. Waardburg, te Serooskerke.

Advertentien.

Heden overleed, ten huize van haar schoonzoon, in den ouderdom van 49 jaren, na een langdurig doch zeer geduldig lijden, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot en onze innig geliefde Moeder en Behoudmoeder, HENDRIKA SOPHIA TIMMERMEISTER, geb. KIESEL.

Zij ontsiep zacht en kalm in de welgegronde hoop des eeuwigen levens.

C. G. TIMMERMEISTER.

S. Y. SLUYTER.

geb. TIMMERMEISTER.

D. C. P. SLUYTER, F. D. M.

H. H. A. W. TIMMERMEISTER.

Amsterdam, 17 Dec. 1896.

Heden leed onze kleine gemeente een smartelijk verlies. Haar Ouderling,

LAMBERT BOSMAN

werd haar op 71-jarigen leeftijd door den dood ontnomen.

De vrees des doods was van hem ge- weken.

Namens den kerkeraad,

K. FIKSE E. Scriba.

Kampereen, 9 Dec. 1896.

L. G. WEISZ & Co.

Commissie van de Prinsengraacht bij de Prinsengraacht.

Prinsengraacht bij de Prinsengraacht.

No. 157.

AMSTERDAM.

KERSTFEEST.

Op het a. s. Kerstfeest zal te Ankeveen en Kinderfeest worden gegeven, waaraan slechts de kinderen, wier ouders tot de Ned. Herv. Gem. behooren, mogen deelnemen. De kinderen van de Geref. kerk zijn dus buitengesloten. Toch zouden wij ook hun zoo gaarne een feest bereiden, doch onze financiën laten het ons niet toe. Wellicht zijn er echter eenige Kinderfeesten of -vriendinnen, die voor dit doel iets willen afzonderen en het den ondergeteekende toezenden. De kleinste gave zal ons hartelijk welkom zijn.

Namens den kerkeraad der Geref. kerk B. NEUDEN JR., Voorzitter.

Ankeveen.

Heraut te koop voor f 35,

van af No. 1 tot No. 940, of jaarg. 1877 tot 1895 (7 Dec. 1877 tot 29 Dec. 1895), 18 jaarg., gebonden in 9 nieuwe half-linnen banden, (4 nummers missen). Brieven franco, letters B. H., Bureau Heraut.

Te koop gevraagd:

PATRIK, POLUS en WELS, Bijbelverkl.; ONHSEL, Bijbelverkl.; OWEN, Hebreeu; DINANT, Efeze en andere oude verklaringen over aparte Bijbelboeken, voor hoogen prijs, en Dr. A. KUYPER, E. Vole Dordrecht. Aanb. met prijsopgave, onder letters B. H., Bureau Heraut.

Ondergeteekende bericht, dat het

HANDBOEK,

ten dienste van de Geref. Kerken,

jaarg. 1897, begin volgende week verschijnt en zal dan de verzending gevraagd plaats heeft. Het Mengelwerk bevat o. m. bijdragen van de HH. DD. H. DIJKSTRA, EERDMANS, EIZENGA, GUNT, TAZELAAR, enz.

De prijs is met inbegrip van premie Synodale- plaat (pl. m. 250 blaad.) f 0.35. In binnen f 0.45. Toezending p. post verhoogt den prijs met f 0.15.

De plaat wordt ook geleverd in nette lijst, geheel gereed om op te hangen, voor slechts f 0.85.

Tot 25 Dec. a. s. blijft, voor zoover strekt, deze aanbieding geldig. Na 25 Dec. is de plaat afzonderlijk verkrijgbaar voor f 0.30, in nette lijst f 1.10.

Men wachte zich voor teleurstelling. Van bovenstaande bepaling kan niet worden afgeweken.

K. LE COINTRE,

Uitgever te Middelburg.

P. VAN EIJK.

Firma JOHANNES KRAMER & Co.,

DAM 15-17, AMSTERDAM.

Koopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIEN en BELENINGEN. Nemen gelden a DEPOSITO 1/2 pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Uitgave van de Naamlooze Vennootschap BOEKHANDEL, voorheen Höveker & Wormser:

Dagen van Goede Boodschap

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Deel I. In den Kerstnacht. Deel III. De Paaschmorgen.
„ II. Oud- en Nieuwjaar. „ IV. Op den Pinksterdag.
4 deelen ingenaaid f 3.60; in 4 frazje stampe banden f 5.60; elk deel afzonderlijk ingenaaid f 1.20; gebonden f 1.75.

De Eerste Serie van de Goedkoopste Uitgave van

Dr. A. KUYPER's Werken

BEVAT DE VOLGENDE DEELLEN:

VOOR EEN DISTEL EEN MIRTH. a f 0.60, gebonden f 0.90
HOMIG UIT DEN ROTSTEEN, Deel I. „ f 1.50, „ f 1.90
UIT HET WOORD, Deel I. „ f 1.75, „ f 2.25
Idem, „ II. „ f 1.75, „ f 2.25

Al deze deelen zijn gebonden in nette uniformbanden. Geen boekwerk leent zich beter tot Kerstgeschenk dan deze uitgave.

DE UITGEVER

Amsterdam. N. V. BOEKHANDEL, voorheen Höveker & Wormser.

BUSTES IN PLASTIEK.

LUTHER en CALVIJN,

formaat 32 x 25, f 5.— per stuk.

Is. da Costa en Mr. G. Groen v. Prinslerer.

formaat 24 x 14, f 3.— per stuk.

PORTRET VAN CALVIJN,

formaat 72 x 55, f 3.—

Boekhandel van B. VAN DER LAND,

Amsterdam, Rembrandtplein 18.

Theologische School

der Gereformeerde Kerken in Nederland.

In de maand November ontvingen wij de volgende Collecten: Van de Gemeenten Krabbedijke f 5.30; Rijswijk f 1.37; Westbroek f 8.46; Schiedamsche f 16; 's-Gravenhage f 39.66; Ede f 8.31; Arnhem A. f 55.34; Kuitlenborg f 12.05; Gerkensloot f 6.25; Kollum A. f 6.66; Bennekom f 10.30; Oosterveek f 14.48; Wintertwijk f 41.30; Zwartewaal f 5.08; Spilkenisse f 5.80; Nieuw Helvoet f 1.76; Oud-Beijerland f 1.50; Zuid-Beijerland f 5.03; Oolgensplaat f 1.66; Stadium 't Haringsvliet f 1.32; Stellendam f 2.80.

Halve Collecten: Ter Aar f 0.91; Aarlanderveen f 3.09; Alfen f 11.09; Bodegraven f 12.06; Leimuiden f 1.58; Nieuwkoop f 0.90; Nieuwveen f 3.56; Noorden f 0.84; Oudshoorn f 2.80; Waarder f 4.63; O. en N. Wetering f 8.09; Woerden f 5.23; Woubrugge f 1.53; Zevenhoven f 2.38; Zwammerdam f 5.14; Pootwijk f 1.53; Bussum f 4.50; Bergen op Zoom f 4.15; Baarnbrugge f 7.71; Mijndrecht f 7.88; Vinkenveen f 4.23; Nichtevecht f 7.09; Breukelen f 11.87; Kokenge f 7.25; Loozen f 2.52; Vreeland f 4.38; Wilnis f 2.50; Kamerik f 2.50; Tienhoven f 7.63; Tienhoven f 5; 's-Gravenhage A. f 20.82; Randwijk f 2.20; Wintertwijk (22 Coll.) f 50.42.

Giften: Door Dr. E. Kropveld te Waddingsveen voor het laten lezen der *Bazam* te Driea n f 1.75.

Voor de Uitbreiding: Enkhuizen f 23; Opperdoes f 12; Andijk f 13.37; Urk f 25; Wapenveld f 1; Groningen A. f 53.50; Thiesing f 20; Ten Boer f 20; Weisinge en Sauwert A. f 5; Aduard f 4.50; Kielwinderwerf f 17; Hoogkerk f 5; Bedum A. f 32.08; Sappeneer f 7.50. Dat men toch vooral bedenke, dat de uitgaven voor de 'eigene inrichting' ten gevolge der be- duiden der laatste Synode belangrijk vermeer- deren.

Indien de inkomsten daarmede geen gelijken tred houden, waar blijft zij dan?

J. NEDERHOED,

Prinsingrueter.

Middelstum, 14 Dec. 1896.

Heden verscheen bij de Naamlooze Vennootschap BOEKHANDEL, voorheen Höveker & Wormser, te Amsterdam:

De Correspondentie over het Ontslag

VAN

Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN,

als Hoogleraar aan de Vrije Universiteit,

AANGEVULD

DOOR

Mr. Th. HEEMSKERK,

samgeend Secretaris van Curatoren der Vrije Universiteit.

Ingevolge opdracht van het Curatorium.

Prijs f 0.45.

EXCELSIOR.

Geïllustreerd Tijdschrift voor Neerlands Volk.

ONDER REDACTIE VAN

A. J. HOOGENBIRK en J. A. WORMSER.

Prijs per jaargang (12 Nrs. à 16 pag. en 12 Nrs. à 8 pag.) f 3.50.

Van de hand des Heeren WORMSER verschijnt onder den titel: VAN AMSTERDAM NAAR PRETORIA in „EXCELSIOR" een reeks schetsen en reisindrucken uit Afrika, met vele platen naar laatste opnamen versierd.

DE UITGEVER:

Amsterdam. N. V. BOEKHANDEL, voorheen Höveker & Wormser.

RIJCKSCHE DRUKKERIJ, voorheen J. I. AARD & ZONEN.

Dit blad
Bijdragen
aan de
Inzending
kunnen voer

„Onze li

Met het
middenpunt
avond van
meene grat
gaan.

Het Oud
punt van
leven. Het
schappij, da
wordt afges
met onze
van jaar in
doelt op d
Kerstfeest
voor ons
Kerstfeest
Gods heme
avond zoo
lentoon die
uiting van
van mensche
die voor Ge
van ons me
Dit geeft
breederen g
ieder in ons
toch leeft i
deel aan Jez
avond is
mensche is
den we, he
het heerdijk
gaan, waar
jaar van on
den ernst d
gen, ook a
veel droev
anders door
gemoed ov
avond liefst
bloed en v
trekken; en
het luik op
van eigen
wonder aan
vreemde j
vraag, die
ook nu we
Dat med
jaarsavond
ring icts
ons mensche
haalt van
heid betref
als ge me
met al God
beelding bij
knelt. Ma
avond voor
allen in D
altijd zoo

De Sch
Eeuwige...
teekenen d
ver. Er is
daaraan te g
der mensche
struiken en
weg des Wo
der kansels
Hugh Latin
woorden van
toch was h
een strijain
Hij was zoo
zamen pacht
ontwikkelde
ten einde es
inlevingsk
voorvechter
zuwen. I
dan door s
aan de klein
Zijn groe
menkwamen
Vooral op
de Heilige
aer gebete
lieden van
ketterich on
in de taal,
dan tekene
was. Hij p
Katholieke